

Сачковська Ю. І.

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕФОРМУЮЧИХ ТЕНДЕНЦІЙ А. БЕРМАНА В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У статті йдеться про деформуючі тенденції Антуана Бермана та їхню роль під час здійснення художнього перекладу. Антуан Берман – це французький філософ, літературний критик і перекладач, відомий своєю діяльністю у галузі теорії перекладу. Один з його важливих внесків у цю галузь – це концепція деформуючих сил або тенденцій (déformations), яка впливає на переклад. У своїх роботах А. Берман наголошує на тому, що переклад – це не просто передача слів з однієї мови на іншу, а складний процес, під час якого між оригіналом і перекладом відбуваються різні перетворення та втручання. Такий підхід допомагає краще розуміти складність перекладу і показує, що переклад не може бути повністю об'єктивним, оскільки завжди існує вплив деформуючих факторів на його результат. Автор виокремив 12 деформуючих тенденцій, кожну з яких ми у статті проаналізували. Ми, вслід за науковцем, вважаємо, що так звані деформуючі сили або тенденції неминуче проявляються у тексті перекладу, що частково зумовлено також етноцентричністю кожної мови та культури.

Творчість Михайла Коцюбинського відзначається багатством стилів, глибиною психологічного аналізу та важливістю для розуміння української культури та національної ідентичності. М. Коцюбинський відомий своєю здатністю відтворювати внутрішній світ персонажів з глибоким психологічним проникненням. Його твори часто пронизані внутрішніми конфліктами, моральними дилемами та стражданнями героїв. Крім того, він відомий своїм реалістичним підходом до зображення українського життя та села. Його оповідання та романи мають живі, вірні зображення мешканців села, їхніх звичаїв, традицій та щоденного життя. Символізм та міфологія також важливі елементи творчості Коцюбинського, які додають його творам глибину та символічний зміст. Для статті ми обрали повість «Дорогою ціною» та новелу «Intermezzo» в оригіналі українською мовою та у перекладі англійською мовою. Зіставний перекладознавчий аналіз прикладів засвідчив, що переклад творів Михайла Коцюбинського англійською мовою може бути викликом для перекладачів зокрема, через культурні особливості, мовні нюанси, поетичність та семантичні відтінки. Отримані результати доводять, що певні деформуючі сили, описані в роботах Антуана Бермана, такі прослідковуються у текстах перекладів. Серед таких деформацій є стирання просторіч, порушення виразів та ідіом. Ці результати були досить очікуваними, оскільки діалекти та ідіоми є надзвичайно забарвленою культурною індивідуальністю, що важко передати в перекладі.

Ключові слова: художній переклад, екологічний переклад, деформація, деформуючі сили, деформуючі тенденції, стосунки людина-природа, переклади Коцюбинського, Антуан Берман.

Постановка проблеми. Антуан Берман – французький теоретик перекладу та перекладач, який вважав, що під час перекладу відбувається «суд над чужоземним», тобто переклад – це не просто посередництво, а процес постійної взаємодії з «іншим», «чужим», і, відповідно, з іншими менталітетом, культурою, відтак нівелювання «чужого» і надання йому подоби «свого» призводить до хибного його тлумачення. Він заявляв, що існують деформуючі сили, які впливають на процес перекладу і призводять до змін, відхилень або розмиття оригінального тексту. Ці сили можуть бути культурними, історич-

ними, політичними, а також пов'язаними з лінгвістичними особливостями мови.

Дослідник у своїй статті виокремив 12 деформуючих тенденцій, які перешкоджають проникненню чужої культури в текст перекладу, що, на його думку, негативно відбивається на якості такого перекладу. Ця робота є суголосною з концепцією екотранслятології, метою якої є створення екологічного перекладу, яку ми досліджуємо у інших своїх напрацюваннях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переклад – це процес, але і сам результат цього

процесу ми називаємо перекладом. Так само, перекладач є водночас інтерпретатором джерельного тексту і співавтором тексту вихідного.

В. Радчук стверджує, що «усякий переклад, зроблений людиною, є інтерпретацією» [2, с. 108–121]. Відповідно, під час аналізу перекладів, а також і під час самого процесу перекладання варто брати до уваги його (перекладання) антропоцентричну природу: переклад перебуває під впливом мовно-психологічної особистості перекладача, який приймає певні творчі, чи то професійні, рішення. В ідеалі – задля досягнення адекватності.

Наприклад, А. Берман підходив до трактування перекладу з філософської точки зору, – вважаючи деформації, здійснені перекладачем художнього твору, такими, що «переважно несвідомі» [4, с. 286]. Психологічний підхід до аналізу перекладів допомагає пролити світло на ці процеси, оскільки психіка бере найактивнішу участь в процесах перекладу. Перекладачі можуть звільнитися від обмежувального впливу системи деформацій завдяки контролю, керуванню собою. Однак, так звані деформуючі сили або тенденції неминуче проявляться у тексті перекладу, що частково зумовлено також етноцентричністю кожної мови та культури. Відтак, перекладач повинен прагнути принаймні мінімізувати прояви деформацій тексту перекладу внаслідок інтерпретацій. Безумовно, кожна мова нерозривно пов'язана з її культурою, а через мову, культурно-марковані одиниці в ній, культура має змогу репрезентуватися, тому перекладачеві варто прагнути не лише адекватно відтворити їх та їхнє значення, а й зберегти «чужорідність» у тексті перекладу. Тобто, дослідник говорить про можливість і доцільність залучення певних структур, елементів мови оригіналу мовою перекладу. О. І. Чердниченко вважає, що деформації «сприяють збереженню національної та стилістичної своєрідності оригіналу, розширенню виражальних можливостей цільової мови і культури» [3, с. 160].

Антуан Берман – відомий захисник «чужого» у перекладі і вплинув на інших вчених, таких як Лоренс Венуті, який переклав його відоме есе «Переклад та випробування чужим». У своїй праці А. Берман виокремив 12 деформуючих сил: раціоналізація, уточнення, розширення, облагородження, якісне збіднення, кількісне збіднення, порушення ритмів, порушення основних систем значень, порушення мовних шаблонів, деформація системи просторіч або їхня екзотизація, деформація сталих виразів та ідіом і припинення

накладання мов. Деформації пов'язані між собою, можуть переходити одна в одну, їх може бути навіть більше, ніж перелічено вище, – список не є остаточним. Автор, можна сказати, пропонує здійснювати аналіз перекладів на предмет виявлення згаданих сил, чи то пак тенденцій.

Охарактеризуємо кожну з деформацій.

Раціоналізація виявляється у зміні абзацного поділу і розділових знаків, у переробці синтаксичних структур та ін. Як вважає А. Берман, конструкції, що мають вільний нефіксований порядок слів, при перекладі зазнають переформулювання перекладачем. У наслідку оригінальний прозовий твір у перекладі втрачає свою глибину, своє багатоголосся.

Уточнення – наступна деформуюча сила, яка тісно зв'язана з попередньою, адже впливає з неї: часом, перекладач вдається до надмірних експлікацій, забуваючи, що часом уточнення зайві, а саме, – коли за задумом автора оригіналу щось і має бути неочевидним, неоднозначним. Тоді текст знову ж таки втрачає свою глибину. Однозначність замість багатозначності та описовий переклад є властивими для деформації уточнення і відтак, спричиняють до наступної – розширення.

Фактом є те, що практично завжди переклад є ємнішим за оригінал, оскільки раціоналізація й уточнення передбачають розширення тексту за рахунок розгортання тих елементів змісту, які в оригіналі були стиснуті. Такого роду збільшення обсягу тексту А. Берман називає «порожнім», вважаючи, що в смислово-плані воно нічого не дає. «Таке розширення – не більше, ніж порожні слова, що приглушують голос автора» [4, с. 288]. Більше того, розширення порушує ритмічну структуру твору.

Облагородження – іншими словами, поетизація або риторизація – для поезії і прози відповідно – має місце тоді, коли перекладач прагне до «переписання», створення «елегантного» варіанту перекладу, використовуючи першотвір за «сировину», а це нічого спільного з перекладом немає.

Згадаємо Лоренса Венуті, який у своїх напрацюваннях писав про категорію «fluency» – тобто легкості читання та сприйняття тексту перекладу. Варто визнати, що за цією легкістю розуміння перекладу почасти може ховатися власне доместикація джерельного тексту. За Венуті, тяжіння до доместикації є наслідком культурного імперіалізму Великобританії та США, котрі «агресивно одномовні, несприйнятливі до чужоземного, але звиклі до легких та прозорих перекладів, у яких непомітно приписуються англійські цінності, які читач може зчитати і самовдоволено

розпізнати маркери своєї культури у тексті чужої культури» [5, с. 15]. Легкий переклад економічно більш вигідний, прибутковий для редакторів та видавців – адже читачеві подобається легкість, читабельність тексту; відтак, вони є добре споживаними на книжковому ринку, тоді як іноземні тексти, у яких проявляється опір – категорія *resistance* – є знехтуваними. І не лише: знехтуваними та маргіналізованими у результаті є і вихідна культура, постать автора і роль перекладача у процесі створення перекладу.

Якісне збіднення – деформація, спричинена відтворенням слів і словосполучень оригіналу такими еквівалентами, які не володіють тією ж силою, тим же багатством символів, що змушують текст «промовляти» до нас, відповідно, потрібний образ для адекватного сприйняття реципієнтом культури мови перекладу не створюється. Автор також зауважує, що найчастіше такі заміни є несвідомими. З іншого боку, факт збіднення має місце тоді, коли не вдається відтворити багатство виразів або художніх засобів на фонетичному рівні внаслідок несхожості мов.

Кількісне збіднення – це лексичне збіднення оригіналу внаслідок перекладу. А. Берман вважає, що хороша проза є лексично «надмірною» – вдаючись до опису явищ або понять, письменники часто користуються рядом синонімічних слів і виразів. Перекладач же в процесі відтворення може вдатися до звуження синонімічного ряду.

Порушення ритмів – ця деформуєча сила більше стосується перекладу поезії і драми. Однак А. Берман говорить про існування ритмів і в прозі, які перекладач порушує при недбалій зміні порядку слів, зокрема. За приклад слугує переклад книги М. Грессе «Фолкнер. Хронологія», коли в оригінальному уривку було вжито 4 знаки пунктуації, перекладач зумів використати 22 знаки, 18 з яких були комами.

Порушення основних систем значень: кожен літературний твір вміщує в собі «основний» текст, тобто певну мережу, сітку, систему значень, якими пронизаний сам текст – це слова, вирази, що створюють певну атмосферу художнього твору, отже, мають конкретну мету, яку варто розгледіти.

Порушення мовних шаблонів – систематичний характер тексту вбачається радше у використанні певних типів речень, переважанні тих чи інших часових форм, аніж у використанні різноманітних тропів, до прикладу. Перекладений текст характеризується своєю несистемністю, адже раціоналізація, уточнення, розширення та інші деформації порушують систематичний характер тексту.

Порушення системи просторіч або їхня екзотизація: автор стверджує, що хороша проза виходить корінням з народної мови, адже просторіччя більш образні, ніж «окультурена» мова. На думку вченого, стирання просторіч, іншими словами, діалектів, є серйозною шкодою тексту. Найчастіше це стирання виявляється у невідтворенні зменшувально-пестливих форм, у заміні дієслівно-іменникових конструкцій на конструкції з субстантивами. Прийнятим способом екзотизації говірки є виділення її у тексті курсивом. А ще – перекладають такі одиниці діалектними одиницями мови перекладу. Дослідник, однак, впевнений, що ні один зі способів не здатен відтворити «народну мову, яка міцно чіпляється за свій ґрунт і повністю протистоїть будь-якому прямому перекладу іншою мовою» [4, с. 294]. У цьому випадку переклад можливий лише між двома «окультуреними» мовами.

Порушення виразів та ідіом: тут автор підкреслює проблеми, з якими стикаються перекладачі, коли мають справу з ідіоматичними виразами та культурно-специфічними мовними елементами. У перекладі ідіоматичні вирази – це фрази або конструкції, значення яких неможливо зрозуміти лише з окремих вжитих слів. Натомість їхні значення походять із загального контексту та культурних умов, пов'язаних із джерельною мовою. Ці вислови часто відображають унікальні культурні, історичні та соціальні аспекти мови.

А. Берман стверджує, що коли перекладачі стикаються з ідіоматичними виразами у вихідному тексті, вони стикаються з дилемою: як точно передати значення та вплив цих виразів мовою перекладу, не жертвуючи ясністю чи автентичністю. «Знищення» виразів та ідіом означає ризик того, що перекладачі можуть ненавмисно спотворити або втратити оригінальне значення та культурний резонанс цих мовних елементів під час процесу перекладу. «Звичайно, прислів'я може мати відповідники в інших мовах, але ці еквіваленти не перекладають його. Перекладати – це не шукати еквівалентів» [4, с. 295]. Загалом, тут автор підкреслює важливість культурної чутливості, лінгвістичного знання та творчої адаптації під час перекладу ідіоматичних мовних елементів, забезпечуючи збереження багатства та автентичності оригінального тексту в перекладеній версії.

Припинення накладання мов: тут дослідникові йдеться про збереження багатоголосся оригінального твору при перекладі. У багатомовних текстах, особливо в тих, що мають історію перекладу чи культурного обміну, різні мови можуть

переплітатися або накладатися, створюючи складний лінгвістичний ландшафт. Це накладання може бути результатом таких факторів, як двомовність, перемикання кодів, переклад або вплив кількох мовних традицій в одному тексті. За А. Берманом, ця деформуюча сила «змушує» перекладачів приховувати або не помічати окремі мовні шари, присутні в вихідному тексті під час процесу перекладу. Це стирання відбувається, коли перекладачі віддають перевагу одній мові чи мовній традиції над іншими, потенційно стираючи цінні мовні та культурні нюанси в процесі.

Загалом, ці деформуючі тенденції служать основою для розуміння складнощів і викликів, притаманних процесу перекладу, підкреслюючи потребу перекладачів обережно та чуйно орієнтуватися в мовних і культурних відмінностях. На нашу думку, варто ще зауважити, що осмислюючи деякі з них, можна дійти висновку, що адекватне відтворення авторського ідіостилу теж є надзвичайно важливим.

Постановка завдання. Наше дослідження ґрунтувалося на концепції А. Бермана про деформуючі сили або тенденції в перекладі. Завданням цієї розвідки було за допомогою методу зіставного перекладознавчого аналізу прикладів продемонструвати ту чи іншу міру впливу деформуючих сил, за А. Берманом, при перекладі з однієї мови на іншу.

Виклад основного матеріалу. Твори Михайла Коцюбинського займають важливе місце в українській літературі та вважаються невід'ємною частиною культурної спадщини України. Його творчість відзначається глибоким психологічним проникненням, виразними образами та реалістичним зображенням українського життя на початку ХХ століття. Основні риси творчості Михайла Коцюбинського включають:

- психологічну глибину: М. Коцюбинський досліджував людську психологію, відтворюючи в своїх творах внутрішній світ персонажів, їхні суперечності, страждання та моральні конфлікти;
- реалізм: Його оповідання і романи відзначаються живими та вірними зображеннями українського села, його мешканців, їхніх звичаїв, традицій та повсякденного життя;
- символізм і міфологію: У творчості М. Коцюбинського зустрічається символічне зображення природи та людини, використання міфологічних образів та мотивів;
- ліричність: Багато творів М. Коцюбинського пронизані ліричною мелодією, розміреним ритмом та поетичною мовою.

Деякими найвідомішими творами Михайла Коцюбинського є «Intermezzo», «Тіні забутих предків» (“Shadows of Forgotten Ancestors”), «Скрипка» (“The Fiddle”), «Дорогою ціною (“At a High Price”) і «Цвіт яблуні» (“Apple Blossoms”).

У ході аналізу було надзвичайно цікаво спостерігати, як при перекладі згаданих творів англійською мовою перекладачі впораються з психологічною глибиною письма автора та його персонажів.

Для аналізу було обрано повість «Дорогою ціною» та новелу «Intermezzo», а також варіанти перекладу англійською мовою «At a High Price» та «Intermezzo» у виконанні Ларі Прокопа та Олексія Сологубенка (Lari Prokop and Olexiy Solohubenko) і Абрахама Мистецького (Abraham Mistetsky) відповідно.

Перейдімо до аналізу прикладів, які стали для нас найбільш цікавими.

Мабуть, найчастіше перекладачі мали справу з тенденцією стирання системи просторіч. Це не дивно і очікувано, адже мова творів М. Коцюбинського є характерною для часових рамок, які обіймає його творчість.

Складним завданням є відтворення діалектних слів та виразів з української англійською, адже ці мови не є схожими, тому перекладний текст не зберігатиме просторічних особливостей джерельного тексту:

Уривки, які містять застарілий займенник *сеї* [9]:

«*Се* було одно з тих незчисленних «треба» або «Фактично стаєш невільником *сього* многоголового звіра» [7, с. 41] у перекладі не відтворюють його:

«*It was one of those innumerable “mysts”*» і «*You actually become a captive of this multiheaded beast*» [15, с. 325].

У новелі «Intermezzo», серед усього іншого, зустрічаємо багато слів на позначення рослин, зернових, трав та іншого. Очевидно, це свідчить про намагання автора показати єднання головного героя з природою, а також стосунки між людиною і природним світом. Нашу увагу привернув такий випадок: лексична одиниця «*хліб*» була відтворена англійською як «*corn*»:

«*Мої дні течуть тепер серед степу, серед долини, наливої зеленим хлібом*» [7, с. 45] –

«*My days now flow amidst the steppe, amidst a valley covered with green corn*» [15, с. 329].

І ще: «*Гладжу рукою соболину шерсть ячменів, шовк колосистої хвилі*» [7, с. 45] –

«*My hand strokes the sable-like fur of barley ears, the silk of the wave of corn*» [15, с. 330].

У словнику бачимо, що це дещо застарілий варіант слова на позначення лексеми «*зерно*»:

British, somewhat old-fashioned: a plant (such as wheat or barley) that produces seeds which are used for food also: the seeds of such a plant [12; 13]. На перший погляд, вживання наче виправдане, адже діалектний варіант домальовує загальну картину твору оригіналу. Однак, на наш погляд, не зберігається образність словосполучень «*зелений хліб*» чи «*колосиста хвиля*», які для кожного українця чи українки є символічними, адже називають зерно, збіжжя, яке було і є цінним і найголовнішим для селян; в перекладі до читача вони не «промовляють». Тому тут нам йдеться про якісне збіднення варіанту перекладу в порівнянні з оригіналом. Також, в американському варіанті англійської мови *corn* – це *кукурудза* – (*mainly US*) *a tall plant grown in many parts of the world for its yellow seeds, which are eaten as food, made into flour, or fed to animals* [11], що може створити двозначність, особливо якщо читач не має українського походження чи бекграунду.

У наступному прикладі розберемо стирання просторіч і порушення виразів та ідіом:

«*A panya bila, bila, trjacija trjase ji, a вона руки заломила та: «Ромцю, каже, тікаймо звідси, бо ті хлопці заб'ють нас, як мого дідуся в Умані»* [6, с. 325].

У перекладі маємо:

«*And the lady was pale, so pale, shivering from fright. She wrung her hands and said: 'Roman, let's flee from here, or else those serfs will beat us to death like they did my grandfather in Uman...'*» [15, с. 194].

Відтворення фразеологізмів, зокрема, належить до деформацій, за А. Берманом, які мають справу з порушенням виразів та ідіом. Фразеологізм «*тряця трясе*» позначає почуття страху, холоду або тривоги, яке зазвичай супроводжується дрожжям тіла. Цей вираз використовується для опису фізичних або емоційних станів, коли людина відчуває сильне збудження або страх. Англійський переклад відтворює лиш буквальне значення ідіоми, гублячи образність виразу, який називає надприродну істоту, яка здійснює негативний вплив на тіло людини.

Відтворення звертання *Ромцю* ми класифікуємо як стирання просторіч. Лексема *Ромцю* – це пестливо-зменшувальна форма імені. Як ми згадували вище, такі форми у перекладі практично ніколи не вдається відтворити. Цей приклад слугує доказом цьому.

Направду, у тексті твору «Дорогою ціною» можна зустріти безліч приказок та фразеологізмів, адже автор відтворював тогочасну розмовну українську, яка багата народними висловленнями.

Одним із таких є: «*При своїй небозі добре і в дорозі*» [6, с. 330], яке у перекладі відтворюється за допомогою вислову «*misery loves company*» [15, с. 201]. Таке відтворення нам здається виправданим і таким, що цілком доносить до читача значення оригіналу. Слова «*при своїй небозі добре і в дорозі*» автор використовує, щоб наголосити, що у будь-якій скрутній ситуації людям легше, коли рідна душі людина поруч. А значення ідіоми «*misery loves company*» знаходимо таке: «*people who are unhappy like to share their troubles with others*» [16].

Далі розглянемо відтворення такого фразеологізму:

«*Ну, хай же він не суниться, мов сич на гіллі, й веселіше гляне на свою Соломію, ...*» [6, с. 330], –

«*Let him not look so downcast like an owl on a branch. Let him look more gladly at his Solomia...*» [15, с. 201].

Український фразеологізм «*суниться мов сич на гіллі*» [10] вживається у значенні «*похмурий, невдоволений, понурий*» і означає, що людина у напруженій ситуації стає схожою на сича, який сидить на гіллі і не може втрутитися у ситуацію чи втекти від неї. Вона відчуває безсилля і не може знайти вихід з ситуації.

У англійській мові аналогом фразеологізму «*суниться мов сич на гіллі*» може бути вираз «*like a deer caught in headlights*». Цей вислів описує ситуацію, коли людина або тварина відчувають надзвичайний страх чи стан заціпеніння, аналогічно до того, як олені можуть замерзнути на місці, коли їх освітлюють фари автомобіля у темряві. А обраний перекладачем варіант «*like an owl on a branch*» не є фразеологізмом у мові перекладу, відтак не несе того культурного навантаження, що фразеологізм у мові джерела. Тому у цьому випадку також можна констатувати деформацію, яку класифікуємо як порушення виразів та ідіом.

«*Та чого ми тут стоїмо? – схаменувся він ураз, – день як бик, і вже он курить щось шляхом...*» [6, с. 330].

«*And why are we standing here?, he said, collecting himself. The day is well on, and something's already raising dust on the road...*» [15, с. 201].

Вираз «*день як бик*» використовується для опису дуже жаркого і спекотного дня, коли температура надзвичайно висока, сонце палить, і погода може бути нестерпною для багатьох людей. У фразі використовується образ бика, який асоціюється з силою і спекою, щоб підкреслити інтенсивність та нестерпність спеки у такий день.

Обраний варіант перекладу англійською мовою, на жаль, не містить ідіоми, так само як і

не містить анімалістичного компоненту. Аналогом в англійській мові для виразу «*день як бик*» може бути вираз «*hotter than a bull's backside*» або «*hotter than a bull in a pepper patch*». Обидва ці вислови використовуються для опису надзвичайно спекотних днів, коли температура надзвичайно висока і погода нестерпна через інтенсивну спеку.

Цікаво проаналізувати відтворення такої культурно-маркованої одиниці, як «очіпок»:

«*Таж як хто підгледить твої очінок, не мине нас халепа*» [6, с. 331].

«*If somebody notices your kerchief, trouble won't pass us by*» [15, с. 202].

У Словнику української мови знаходимо тлумачення, що *очінок* – це старовинний головний убір заміжньої жінки у формі шапочки, часто з поздовжнім розрізом ззаду, який зашнуровують, стягуючи сховане під ним волосся [8]. Тепер звернемося до Кембриджського словника, який визначає лексему *kerchief* як: *a square piece of cloth worn around the neck or on the head* [14]. Варто визнати, що англійський варіант не передає того, про що у своїх працях згадують дослідниці Тетяна Некряч та Юлія Чала, – асоціативний шлейф – «це уся сукупність соціокультурних та історичних асоціацій, які поєднуються з певним поняттям чи концептом у представників певної культури на конкретному історичному етапі» [1, с. 8–9]. Тобто так, слово перекладено, але ось цей асоціативний шлейф у перекладі відсутній, і ба більше, його надзвичайно складно відтворити мовою перекладу, адже йдеться про багаторічну традицію покривання голови та волосся заміжніх жінок на теренах України минулих віків. Цю деформацію ми теж класифікуємо як порушення виразів та ідіом.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загалом, слід зазначити, що переклад творів Михайла Коцюбинського англійською мовою може бути викликом для перекладача через кілька причин:

– Культурні особливості: Твори Коцюбинського відображають українське село та його традиції, що може бути важко передати англомовному аудиторії без втрати оригінального контексту та смислу.

– Мовні нюанси: Стиль та мовний рівень творів Коцюбинського можуть бути важкі для передачі на англійську мову, особливо якщо вони містять архаїчні вирази, діалектні відтінки або специфічні лексичні конструкції.

– Поетичність: Багато творів Коцюбинського пронизані ліричністю та поетичною мовою, що може бути складно відтворити точно у перекладі.

– Семантичні відтінки: Оскільки українська мова має свої унікальні відтінки та семантику, деякі аспекти смислу можуть бути втрачені або змінені під час перекладу.

Незважаючи на ці труднощі, ми знаємо переклади творів Михайла Коцюбинського англійською мовою, які намагаються передати його талант та важливість для української літератури. Перекладачі зазвичай використовують різні стратегії, щоб максимально точно передати значення та красу оригінальних творів. Однак, певні деформуючі сили, які описав Берман, таки прослідковуються у текстах перекладів, що і виявила наша розвідка. Це, зокрема, стирання просторіч і порушення виразів та ідіом. Отримані результати є досить прогнозованими, адже щодо просторіч – існування різних діалектів в культурі по-своєму унікальне і не може бути відтворено; а вирази та ідіоми – це ті пласти лексики, які також є максимально забарвлені культурними особливостями кожного народу, що, буває, складно піддається правильному трактуванню і, відтак, перекладу. Втім, під час здійснення аналізу цікавих нам одиниць, наводимо приклади і вдалих перекладацьких рішень.

Перспективним видається подальший аналіз наявних перекладів англійською мовою творів Коцюбинського з метою виявлення та осмислення різних деформуючих тенденцій та їх впливу на сприйняття та інтерпретацію тексту.

Список літератури:

1. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Вікторіанська доба в українському художньому перекладі. К.: Кондор, 2013. С. 8-9.
2. Радчук В.Д. Що таке інтерпретація? *Нова філологія*. Запоріжжя: ЗДУ, 2001. № 1 (10). С. 108-121.
3. Чердиченко О.І. Про мову і переклад. К.: Либідь, 2007. С.160.
4. Berman Antoine, Translation and the Trials of the Foreign. The Translation Studies Reader / ed. by L. Venuti. L. : Routledge, 2004. P. 284-297.
5. Lawrence Venuti, The Translator's Invisibility. A History of Translation : Routledge, 1994. 368 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

6. Коцюбинський М. Дорогою ціною. Київ : Наук. думка, 1988. Т. 1. С. 323-373.

7. Коцюбинський М. *Intermezzo*. Київ : Наук. думка, 1988. Т. 2. С. 41-52.
8. Очіпок – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=очіпок> (дата звернення: 19.03.2024).
9. Сей – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн. URL: <https://slovnuk.ua/index.php?swrd=сей> (дата звернення: 19.03.2024).
10. Сич значення слова, рід, транслітерація, переклад, кількість літер. Словник української мови. Транслітерація імені, прізвища. URL: <https://slova.com.ua/word/сич> (дата звернення: 19.03.2024).
11. Corn. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/corn> (date of access: 19.03.2024).
12. Corn Definition & Meaning | Britannica Dictionary. Encyclopedia Britannica | Britannica. URL: <https://www.britannica.com/dictionary/corn> (date of access: 19.03.2024).
13. Definition of corn. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/corn#:~:text=1%20chiefly%20dialectal%20:%20a%20small%20hard%20particle,in%20Britain%20and%20oats%20in%20Scotland%20and%20Ireland> (date of access: 19.03.2024).
14. Kerchief. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/kerchief> (date of access: 19.03.2024).
15. Mikhailo Kotsyubynsky. *Fata Morgana and Other Stories*. Kiev, Dnipro Publishers. 1980.
16. Misery loves company. Cambridge Dictionary | English Dictionary, Translations & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/misery-loves-company> (date of access: 19.03.2024).

Sachkovska Yu. I. IMPLEMENTING A. BERMAN'S DEFORMING TENDENCIES IN THE LITERARY TRANSLATION

The article deals with Antoine Berman's deforming tendencies and their role in literary translation. Antoine Berman is a French philosopher, literary critic and translator, known for his work in the field of translation theory. One of his important contributions to this field is the concept of deforming forces or tendencies (déformations) that affect translation. In his works, Berman emphasizes that translation is not just the transfer of words from one language to another, but a complex process whereby various transformations and interventions occur between the original and the translation. This approach helps to better understand the complexity of translation and shows that translation cannot be completely objective, since there is always an influence of certain damaging factors on its result. The author singled out 12 deforming tendencies, each of which we analyzed in the article. Along with the researcher, we believe that the so-called deforming forces or tendencies will inevitably appear in the translated text, which is partly due to the ethnocentricity of each language and culture.

Mykhailo Kotsiubynskyi's work is characterized by an abundance of styles, depth of psychological analysis, and importance for understanding Ukrainian culture and national identity. Kotsiubynskyi is known for his ability to reproduce the inner world of characters with deep psychological insight. His works are often permeated with internal conflicts, moral dilemmas and the suffering of the characters. In addition, he is known for his realistic approach to depicting Ukrainian life and the countryside. His stories and novels have vivid, faithful depictions of the villagers, their customs, traditions and daily life. Symbolism and mythology are also important elements of Kotsiubynskyi's work, which add depth and symbolic meaning to his works. For the article, we chose the short story «At a High Price» and the short story «Intermezzo» in the original Ukrainian language and in English translation. A comparative translation analysis of the examples proved that the translation of Mykhailo Kotsiubynskyi's works into English can be a challenge for translators, in particular, due to cultural features, linguistic nuances, poetics and semantic nuances. The obtained results prove that certain deforming forces, described in the works of Antoine Berman, can still be traced in the translated texts. Among such deformations are the erasure of colloquialisms, violations of expressions and idioms. These results were quite expected, since dialects and idioms construct an extremely culturally colored individuality, which is difficult to convey in translation.

Key words: *literary translation, ecological translation, deformation, deforming forces, deforming tendencies, human-nature relations, translations of Kotsiubynskyi, Antoine Berman.*